

МАКТАБГАЧА KATTA YOSHDAGI BOLALARNI KASB TANLASHGA QIZIQISHLARINI SHAKLLANTIRISHDA ELEKTRON O'YINLARDAN FOYDALANISH TEXNOLOGIYASI

Mirzoyeva Nigora Shavkatjonovna

SamDPI pedagogika kafedrasi o'qituvchisi

n_mirzoyeva@gmail.ru

Xakimova Istoda

SamduUF Maktabgacha talim

yo'nalishi talabasi i_xakimova53@gmail.ru

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha katta yoshdagi bolalarda kasb tanlashga dastlabki qiziqishlarni shakllantirish jarayonida elektron o'yinlarning o'rni va ahamiyati yoritilgan. Zamonaviy raqamli o'quv muhiti, AKT vositalari hamda raqamli o'yinlar orqali bolalarda kasbga oid tasavvurlarni kengaytirish, shaxsiy qiziqishlarni aniqlash va ularni rivojlantirishning samarali metodlari asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, kasb tanlash, raqamli o'yinlar, elektron o'yin texnologiyasi, kompetensiya, tarbiyaviy jarayon, zamonaviy texnologiyalar.

Bugungi kunda ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalardan foydalanish nafaqat zamon talabi, balki zaruriy ehtiyojga aylangan. Rivojlanayotgan jamiyat sharoitida shaxsning kelajak kasbini ongli ravishda tanlashi katta ahamiyatga ega. Kasb tanlashga bo'lgan qiziqishning shakllanishi esa ilk bolalik davridan boshlanadi. Maktabgacha katta yosh davri shaxsning kelajakdagi intellektual, axloqiy, ijtimoiy hamda kasbiy qiyofasi shakllanadigan eng muhim bosqich hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan, ushbu bosqichda ta'lim-tarbiya jarayonini zamonaviy yondashuvlar, xususan, elektron o'yinlardan foydalanish texnologiyalari asosida tashkil etish muhim hisoblanadi.

Maktabgacha yosh — bu bolaning shaxsiyati, dunyoqarashi, xatti-harakati va e'tiqodlari shakllanib boradigan eng nozik davr hisoblanadi. Shu bois, bu bosqichda

bola ongiga ta'sir etuvchi barcha tarbiyaviy jarayonlar puxta o'ylangan bo'lishi zarur. Bolaning kasblar dunyosiga bo'lgan qiziqishi ham ana shu davrda shakllana boshlaydi. Bola oilada, ko'chada, bog'chada yoki ommaviy axborot vositalari orqali turli kasb egalari faoliyatini kuzatar ekan, ularga nisbatan tasavvur hosil qiladi. Ushbu tasavvurlarni to'g'ri, ilmiy asosda shakllantirishga ko'maklashish esa maktabgacha ta'lim muassasasi pedagog-tarbiyachilarning zimmasidadir. Kasblar olami bola uchun tushunarli, qiziqarli va hayotiy misollar bilan boyitilgan holda yoritilsa, bola unda o'zini biror kasb egasi sifatida tasavvur qilishi osonlashadi. Masalan, shifokor faqatgina ukol qiluvchi emas, balki inson salomatligini tiklovchi shaxs sifatida, insonlar hayotini turli kasalliklardan qutqaradigan soha vakillari; quruvchi esa uy barpo etuvchi hunarmand sifatida tanishtiriladi, tikuvchi go'zallik yaratuvchi sifatida. Aynan maktabgacha ta'lim jarayoni bolalarning kelajakdagi u yoki bu kasbga mehr qo'yishlari va qiziqishiga zamina yaratadi.

Kasbga yo'naltirishning mazmuni faqatgina kasb nomlarini o'rgatish bilan chegaralanmaydi. Balki kasbiy qiziqishlarni shakllantirish, mehnatga hurmat, mas'uliyat, intizom va jamoada ishlash ko'nikmalarini uyg'otishdir. Bola uchun kasb tanlashga yo'naltirilgan ta'lim jarayoni shaxsning kelgusidagi o'zini-o'zi anglashi, hayotiy maqsadni belgilashi uchun poydevor vazifasini ham bajaradi.

Zamonaviy jamiyatda raqamli texnologiyalar bolalar hayoti va ta'limi bilan chambarchas bog'lanib bormoqda. Elektron o'yinlar (kompyuter o'yinlari, planshet dasturlari, interaktiv o'quv platformalari) nafaqat hordiq chiqarish vositasi, balki kognitiv rivojlanishning kuchli stimulatori sifatida e'tirof etilmoqda. To'g'ri tanlangan, pedagogik maqsadga yo'naltirilgan elektron o'yinlar bola uchun nafaqat qiziqarli, balki o'rgatuvchi xarakterga ega hisoblanadi.

Elektron o'yinlarning afzalliklari quyidagilardan iborat:

Afzallik	Tavsifi
Vizual va audio stimulyatsiya	<i>Bola kasblar jarayonini rangli animatsiyalar, tovush va tasvir orqali yaxshiroq tasavvur qiladi.</i>

Интерактивлик	<i>Bola jarayonda bevosita ishtirok etadi, qarorlar qabul qiladi, bu esa motivatsiyani oshiradi.</i>
Qiziqish uygʻotish	<i>Oʻyin shaklidagi taʼlim bola uchun zeriktirmasdan, faol fikrlashni talab etadi.</i>
Rolga kirish imkoniyati	<i>Bola virtual tarzda kasb egasi boʻlib koʻradi va oʻz qobiliyatlarini sinab koʻradi.</i>
Mustaqillikni rivojlantirish	<i>Bola topshiriqlarni mustaqil bajarishga harakat qiladi, bu esa oʻz-oʻzini boshqarishni kuchaytiradi.</i>

Masalan, “Vertual klinika” oʻyinida bolaning vazifasi bemorni tekshirish, simptomlarni aniqlash, muolajalar tavsiya qilish boʻlishi mumkin. Bu jarayon orqali bola kasbning mohiyatini oʻrgana boradi: shifokor — yordam beruvchi, masʼul, mehribon shaxs.

Elektron oʻyinlarni taʼlim jarayoniga toʻgʻri qoʻshish uchun tarbiyachi quyidagi bosqichlarga eʼtibor qaratishi lozim:

- Didaktik tahlil: Oʻyin bolaning yoshiga, psixologik rivojlanishiga, nutq darajasiga va mavzu maqsadiga mos boʻlishi lozim.
- Oʻyin muhiti bilan tanishtirish: Tarbiyachi bola uchun dastlabki koʻrsatma beradi, qoidalarini tushuntiradi.
- Faol oʻyin jarayoni: Bolalar mustaqil yoki kichik guruhda oʻynaydi, qarorlar qabul qiladi, tajriba oʻtkazadi.
- Pedagogik kuzatuv: Tarbiyachi oʻyin davomida bolalarning qiziqishi, qiyinchiliklari va muvaffaqiyatlarini tahlil qiladi.
- Muhokama va xulosa: Oʻyin yakunida “Nima oʻrgandik?”, “Qaysi kasb senga yoqdi?” kabi savollar orqali refleksiya olib boriladi.

- Amaliy mustahkamlash: Rasm chizish, rolli sahna, qo'g'irchoqlar bilan mashg'ulot, mini mahorat darslari tashkil etiladi.

Elektron o'yinlardan izchil foydalanish quyidagi ijobiy natijalarni beradi:

- Kasblar haqida to'g'ri va to'liq tasavvur shakllanadi.
- Bola o'z qiziqishini aniqlash va ifoda etish imkoniga ega bo'ladi.
- Ijodkorlik, konstruktiv fikrlash va muammolarni hal qilish ko'nikmalari rivojlanadi.
- Muloqot va hamkorlik qobiliyatlari kuchayadi.
- Kelajakda kasbni ongli ravishda tanlashga zamin yaratiladi.

Umuman olganda, maktabgacha katta yoshdagi bolalarni kasb tanlashga qiziqtirish jarayonida elektron o'yinlardan foydalanish samarali va innovatsion yondashuv hisoblanadi. U bola tafakkurini interaktiv shaklda rivojlantirib, kasbiy dunyo haqida ilk tasavvurlarni shakllantiradi. Pedagoglar elektron o'yinlarni ta'lim jarayoniga maqsadli, metodik jihatdan to'g'ri integratsiya qilgan taqdirda bola shaxsining kelajak kasbiy yo'nalishini muvaffaqiyatli rivojlantirish imkoniyati ortadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Maktabgacha ta'lim konsepsiyasi. — Toshkent, 2021.
2. Abdullayeva R., Maktabgacha yoshdagi bolalar psixologiyasi. — T., 2020.
3. Xudoyberdiyeva D. Elektron ta'lim texnologiyalari. — Toshkent, 2022.
4. UNESCO. Early childhood education and digital development. — 2021.